

การพัฒนารูปแบบเครื่องประดับถมเงินนคร จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อเพิ่มมูลค่าภูมิปัญญาท้องถิ่น The Development of Nakhon Silver Nielloware Jewelry in Nakhon Si Thammarat Province: Enhancing the Value of Local Wisdom

เจษฎา สุวลักษณ์¹ และ เรวัต สุวลักษณ์^{2*}

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

²รองศาสตราจารย์ สำนักวิชาพหุภาษาและการศึกษาทั่วไป (ศิลปะและการออกแบบ)

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช 80160

Jedsada Suksikarn¹ and Rewat Suksikarn²

¹Assistant Professor, Faculty of Humanities and Social Sciences,

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat, Thailand, 80280

²Associate Professor, School of Languages and General Education (Art and Design),

Walailak University, Nakhon Si Thammarat, Thailand, 80160

*Email: suksikarn@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบเครื่องประดับถมเงินนคร ให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายใหม่จากคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่ มีรูปแบบที่ร่วมสมัยและจัดจำหน่ายได้ในเชิงพาณิชย์ โดยใช้วิธีการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนกลุ่มนครหัตถกรรม ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช วิธีดำเนินการเริ่มตั้งแต่ศึกษารูปแบบดั้งเดิมและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการพัฒนาแบบใหม่ ศึกษาแนวทางในการพัฒนาร่วมกับชุมชน วางแผนดำเนินการเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ ปฏิบัติการออกแบบ ผลิตต้นแบบเครื่องประดับถมเงินนครและผลิตซ้ำเพื่อจัดจำหน่าย ผลการวิจัยพบว่าชุมชนมีความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีรูปแบบที่ร่วมสมัยเพื่อขยายฐานของผู้บริโภคให้กว้างขึ้น มีผู้เข้าร่วมดำเนินการพัฒนารูปแบบ จำนวน 20 คน สรุปแนวทางการแก้ไขปัญหการออกแบบ ต้องเป็นผลิตภัณฑ์รูปแบบแปลกใหม่ สวยงาม มีขนาดที่เหมาะสม ผลิตได้ง่ายในเชิงช่าง ราคาไม่แพง และยังคงคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ 2 กิจกรรม ได้แรงบันดาลใจและแนวคิดการออกแบบมาจากหยดน้ำ และ นครสองธรรม ออกแบบเป็นชุดเครื่องประดับ ประกอบด้วย สร้อยคอและจี้ แหวน กำไลหรือสร้อยข้อมือ และต่างหู ทดลองผลิตต้นแบบด้วยกรรมวิธีเชิงช่าง และแบบสมัยใหม่ด้วยการหล่อเหวี่ยง ระดับความพึงพอใจในผลงานมีค่าเฉลี่ยรวม 4.57 อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเฉลี่ยรวม 0.548 ประโยชน์ที่ได้รับครั้งนี้ ชุมชนผู้ผลิตมีความรู้ความสามารถในการสร้างสรรค์เครื่องประดับถมเงินนคร ให้มีความแปลกใหม่จากที่ทำแต่รูปแบบเดิม รูปแบบที่ได้รับการพัฒนาเป็นทางเลือกใหม่ให้กับผู้บริโภค เกิดการทำงานเป็นทีม เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ต้นแบบผลิตภัณฑ์สามารถผลิตซ้ำและนำไปจัดจำหน่ายเชิงพาณิชย์ต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

คำสำคัญ: เครื่องถมเงิน, เครื่องประดับ, การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม, มูลค่าเพิ่ม, ภูมิปัญญาท้องถิ่น

Abstract

The purpose of this research is to develop a design for Nakhon silver nielloware jewelry, suitable for the new target groups, from the older generation to new generation, there is a contemporary form, and to commercially sell the developed jewelry. This will be achieved through a participatory action research method

with the Nakhon Handicraft Community in Nai Mueang Sub-district, Mueang District, Nakhon Si Thammarat Province. The research methodology includes studying traditional forms and analyzing data, in order to develop new forms. Study approaches for development in collaboration with the community. Creating an action plan for product development, designing and producing prototypes of Nakhon silver nielloware jewelry, and reproducing for sale. The results of the research indicate a community need for product development, to have a contemporary form in order to expand the consumer base, with 20 participants involved in model development and problem-solving in design. The desired product characteristics include novelty, beauty, appropriate size, ease of production, affordability, and the preservation of local wisdom. Two activities were conducted for product development, drawing inspiration and design concept from water droplets and Nakhon Song Tham (Nature & Arts and Culture). The jewelry sets include necklaces, pendants, rings, bracelets, and earrings, produced using traditional craftsmanship and modern through casting. The overall satisfaction level, with a mean of 4.57, indicates a high level of satisfaction among participants, with a total mean standard deviation of 0.548. The benefits obtained include enhanced knowledge and skills among the community of producers in creating Nakhon silver nielloware jewelry that is novel from what was done in the original form, the developed form as a new option for consumers. The research emphasizes the importance of teamwork and active participation at every stage. The resulting product prototypes can be reproduced and continuously distributed commercially to date.

Keywords: Nakhon Nielloware, Jewelry, Participatory Action Research, Value-Added, Local Wisdom

Received: September 23, 2023; **Revised:** December 11, 2023; **Accepted:** January 18, 2024

1. บทนำ

จังหวัดนครศรีธรรมราชกำหนดตำแหน่งทิศทางและวิสัยทัศน์จังหวัดไว้คือ “นครแห่งอารยธรรม น่ายู่น น่ายืน การเกษตรและอุตสาหกรรมยั่งยืน” สอดคล้องกับยุทธศาสตร์พัฒนาประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ซึ่งได้กำหนดเป้าหมายหลักของการพัฒนาโครงสร้างภาคการผลิตและบริการสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม มุ่งยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิตและบริการสำคัญ ผ่านการผลักดันส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยใช้นวัตกรรม เทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์ ที่ตอบโจทย์พัฒนาการของสังคมยุคใหม่ และเป็นมิตร ต่อสิ่งแวดล้อม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) โดยจังหวัดสนับสนุนให้ส่วนราชการ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน หน่วยงานต่างๆ ตลอดจนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ผู้เชี่ยวชาญ นักวิจัย นักสร้างสรรค์ ทำงานแบบบูรณาการ ทั้งงานตามนโยบายรัฐบาล และโครงการในภาคเอกชน โดยเฉพาะการพัฒนาผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม ซึ่งจะต้องสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับความเชื่อ ศิลปะ ประเพณี ที่เป็นการแสดงออกของมนุษย์ ทำให้วัฒนธรรมมีการสืบทอดผ่านโครงสร้างของกระบวนการผลิตที่คล้ายคลึงกับการผลิตสินค้า คือ มีวัตถุดิบ ผู้ผลิต วัสดุ อุปกรณ์ ความรู้ สถานที่ เวลา การแพร่กระจาย กระบวนการใช้ บริโภค ผลผลิต และกลุ่มผู้ที่ใช้ผลผลิตของวัฒนธรรมนั้นๆ (ปานฉิษฐ์ อินทร์คง, 2559) ซึ่งผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมจะมีฐานคิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสำคัญ

จุฑารัตน์ นกแก้ว ได้อธิบายไว้ว่าภูมิปัญญาของมนุษย์ เป็นองค์ความรู้ ความเชี่ยวชาญที่เกิดจากบุคคลที่มีลักษณะใฝ่รู้ รักดี ทำดี ช่วยแก้ปัญหาการประกอบอาชีพ ภูมิปัญญาเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตชุมชนแต่ละท้องถิ่น (จุฑารัตน์ นกแก้ว และ ชินกร จิระจรจิตรกุล, 2565) ในส่วนของภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือ ภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง ความรู้ของคนในท้องถิ่น ซึ่งได้มาจากประสบการณ์ และความคิดริเริ่มของคนในท้องถิ่น รวมทั้งความรู้ที่สั่งสมมาแต่บรรพบุรุษ สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ระหว่างการสืบทอดมีการปรับ ประยุกต์และเปลี่ยนแปลง สูญสลายหายไปบ้าง และเกิดเป็นความรู้ใหม่ตามยุคสมัย (เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2554)

ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม ภูมิปัญญา เป็นการสร้างสรรค์ที่มีลักษณะของช่างพื้นบ้านปรากฏออกมาผสมผสานกับวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณี ที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษจากชั่วคนหนึ่งไปสู่อีกชั่วคนหนึ่งเป็นเวลานานร้อยๆ ปี (วัฒนธรรม จุฑะวิภาต, 2553) ดังนั้น การพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม ภูมิปัญญา จึงมีอยู่หลายประเภท ภูมิปัญญาและเอกลักษณ์ที่เกิดขึ้นอย่างโดดเด่น ปรากฏออกมาทั้งในด้านรูปธรรมและนามธรรม กลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะเครื่องดนตรีเครื่องราช นับเป็นผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมที่งดงาม เป็นที่ยอมรับของคนทั้งภายในและต่างประเทศมาเป็นเวลานาน มีการถ่ายทอดภูมิปัญญา จากรุ่นสู่รุ่น (ยงยุทธี ผันแปรจิตร, 2554)

เครื่องดนตรีที่รู้จักกันในฐานะผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมชิ้นสูงที่เก่าแก่ หนึ่งเป็นวัสดุสี่อย่างที่ประกอบด้วยโลหะซัลไฟด์ตั้งแต่หนึ่ง ชนิดขึ้นไป สีสันของน้ำยาหมึกที่ซึมแทรกอยู่บนร่องริ้วอ่อนของวงล้อกลายไทย ส่งผลให้ภาพขณะหรือเครื่องประดับเนื้อเงินเนื้อทองดูโดดเด่นสูงค่าขึ้น ช่างดนตรีที่ถือกันว่าฝีมือที่สุดคือช่างดนตรีเมืองนครศรีธรรมราช เรามักได้ยินชื่อเสียงของเครื่องดนตรีในนาม เครื่องดนตรี (พรพรรณ ทศนพานนท์, 2565)

เครื่องดนตรีของกลุ่มนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นที่รู้จักของคนในเขตตัวเมืองและจังหวัดใกล้เคียงเป็นอย่างดี มีหัวหน้ากลุ่มคือ นายนิคม นกอักษร อดีตครูวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช มีความเชี่ยวชาญเพราะศึกษามาโดยตรง และมีประสบการณ์ในการทำเครื่องดนตรีมาอย่างยาวนาน ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ โดยพัฒนาชุมชนจังหวัดให้เข้ากลุ่ม OTOP ในปี พ.ศ. 2547 จนถึงปัจจุบัน และได้รับการคัดเลือกให้เป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในกลุ่มผลิตภัณฑ์ของใช้ ของประดับตกแต่ง ซึ่งสร้างสรรค์ผลงานได้มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวเป็นอย่างยิ่ง สมาชิกในกลุ่มมีความสามารถในการทำเครื่องดนตรีได้เป็นอย่างดี สามารถขึ้นรูปทำรูปพรรณขึ้นงานได้ตามแบบที่ลูกค้าต้องการ ลักษณะของวงล้อกลายมีความประณีต ทักษะความชำนาญ ค่อนข้างสูง มีความละเอียดอ่อน ผลงานที่ผลิตออกมาทรงคุณค่าของภูมิปัญญาเป็นอย่างดี

แต่เนื่องจากกระบวนการผลิตและรูปแบบที่มีอยู่ยังคงเป็นแบบดั้งเดิม ไม่ว่าจะเป็นภาพขณะหรือเครื่องประดับก็ตาม การทำเครื่องประดับแบบดั้งเดิมขึ้นรูปโครงสร้างด้วยการบัดกรี ใช้ค้อนในการตีขึ้นรูปจากแกนไม้หรือเหลาไม้ มีการสลักลายและการลงยาถมไปทีละชิ้น รูปแบบเป็นกำไลทรงหนาเพื่อโชว์การสลักลาย ราคาค่อนข้างสูงเพราะต้องใช้เวลาและน้ำหนักรวมของเนื้อเงิน รูปแบบเหมาะกับกลุ่มผู้บริโภคสูงวัย ไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ตามยุคสมัย จากปัญหาและประเด็นดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะพัฒนารูปแบบเครื่องประดับถมเงินนคร จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้วิธีวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนผู้ผลิต เพราะการวิจัยในลักษณะนี้จะส่งเสริมประชาธิปไตยและความเท่าเทียมกันในหมู่สมาชิกที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการวิจัย (Kara, 2017) เป็นกระบวนการที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาความรู้เชิงปฏิบัติ ในการแสวงหาจุดประสงค์ของมนุษย์ที่คุ้มค่า เป็นวิธีการวิจัยเชิงนวัตกรรมที่มีพื้นฐานมาจากการทำงานร่วมกัน และมุ่งเป้าไปที่การสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบและสังคม (Speedlin et al, 2021) อันจะทำให้เกิดรูปแบบใหม่ที่แสดงคุณค่า และอัตลักษณ์ของเครื่องประดับถมเงินนคร ซึ่งตรงกับวัตถุประสงค์และความต้องการของชุมชนผู้ผลิต ซึ่งจะทำให้เกิดรูปแบบที่มีทั้งความสวยงาม ร่วมสมัย มีคุณค่า ใช้เวลาในการผลิตและต้นทุนการผลิตที่ลดลง แต่ยังคงความเป็นอัตลักษณ์จากภูมิปัญญาดั้งเดิมของเครื่องดนตรีเอาไว้ สอดคล้องกับรสนิยมของผู้บริโภคตามยุคสมัย ส่งผลให้เกิดการพัฒนาชุมชน กลุ่มชุมชนผู้ผลิตสามารถต่อยอดในกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานได้เอง สร้างรายได้ และขยายสู่เศรษฐกิจระดับประเทศเพิ่มขึ้นด้วย เกิดความร่วมมือร่วมใจกันระหว่างคณะผู้วิจัยและชุมชน มีส่วนร่วมและเรียนรู้กันอย่างจริงจัง ตรงความต้องการในการแก้ปัญหาที่แท้จริง เกิดความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานร่วมกัน (Creswell & Creswell, 2017) ซึ่งจะทำให้เกิดความยั่งยืนของชุมชนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบเครื่องประดับถมเงินนครให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายใหม่
2. เพื่อหารูปแบบเครื่องประดับถมเงินนครที่พัฒนา จัดจำหน่ายในเชิงพาณิชย์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. การพัฒนารูปแบบเครื่องประดับถมเงินนครให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายใหม่ ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นก่อนทำการวิจัย โดยการคัดเลือกชุมชน สร้างสัมพันธภาพ และเตรียมคนในการดำเนินงาน มี 4 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล แลกเปลี่ยนความรู้ ทักษะและประสบการณ์เพื่อให้เกิดความเข้าใจสภาพปัญหา ข้อจำกัด ความต้องการ และศักยภาพในการพัฒนา ผู้ให้ข้อมูลคือผู้เข้าร่วมดำเนินการพัฒนารูปแบบ เครื่องมือคือการสัมภาษณ์ การสังเกต และเทคนิค AIC ในขั้นตอน Appreciation วิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ เสนอผลการศึกษาด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ มีภาพประกอบในบางตอน

1.2 การศึกษาแนวทางในการพัฒนา ร่วมระดมความคิดเห็นพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการพัฒนารูปแบบ ใช้การสัมภาษณ์ เทคนิค AIC ในขั้นตอน Influence และการสังเกต วิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ เสนอผลการศึกษาด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ มีภาพประกอบในบางตอน

1.3 การวางแผนดำเนินการเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ ร่วมกันระดมความคิดเห็นในการกำหนดวัตถุประสงค์ กิจกรรม และขั้นตอนการพัฒนารูปแบบ กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละคน ใช้เทคนิค AIC ในขั้นตอน Control และใช้การสังเกต มีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ เสนอผลการศึกษาด้วยวิธีการพรรณนา และตารางแสดงข้อมูลตามประเด็นที่กำหนด

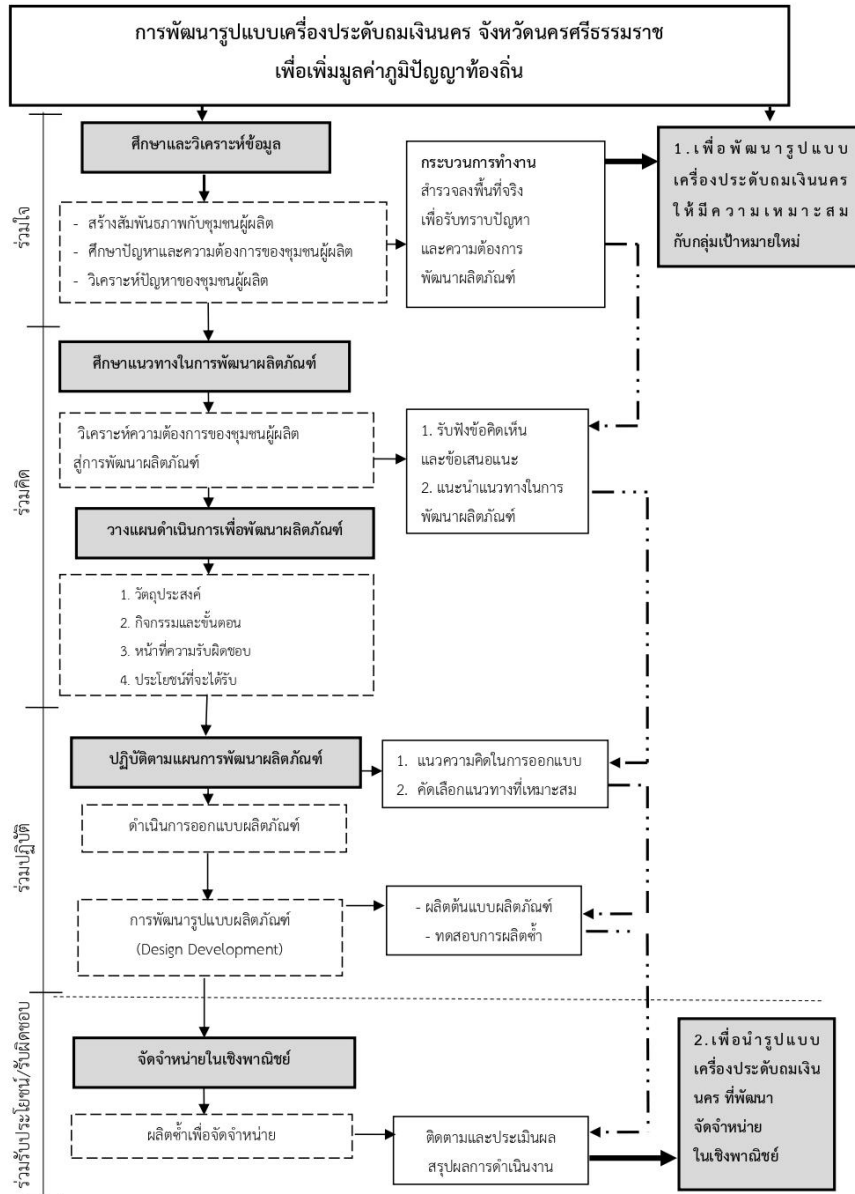
1.4 การปฏิบัติตามแผนการพัฒนาลิขสิทธิ์ คณะผู้วิจัย นักออกแบบ และชุมชนปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบ ตามหน้าที่และแผนการดำเนินการที่กำหนด ใช้เทคนิค AIC ในขั้นตอน Appreciation Influence และ Control การสังเกต วิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ เสนอผลการศึกษาด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์มีภาพประกอบในบางตอน

2. การนำรูปแบบเครื่องประดับถมเงินนครที่พัฒนาจัดจำหน่ายในเชิงพาณิชย์ มี 3 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 การติดตามผล ร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้เข้าร่วมดำเนินการพัฒนารูปแบบว่าเป็นไปตามแผนงานหรือไม่ ตรงตามวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด สิ่งที่ต้องแก้ไข มีปัญหาและอุปสรรค ใช้แบบติดตามผลและการสังเกต วิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพจากแบบติดตามผล เสนอผลการศึกษาด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์มีภาพประกอบในบางตอน

2.2 การประเมินผล ร่วมกันสรุปผลการดำเนินงาน ข้อมูลประเมินผลงานว่ามีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ใช้แบบประเมินผลงานการพัฒนารูปแบบและการสังเกต การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผู้ประเมินคือ 1) ผู้เข้าร่วมดำเนินการพัฒนารูปแบบ 20 คน 2) ผู้เชี่ยวชาญในการพัฒนารูปแบบ 3 คน 3) ผู้ที่สนใจงานเครื่องประดับถมเงินนคร 50 คน

2.3 สรุปผลการดำเนินงาน ร่วมกันสรุปผลการดำเนินงาน เพื่อได้แนวทางในการพัฒนารูปแบบ ที่ชุมชนผู้ผลิตนำไปประยุกต์ใช้ในอนาคต

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ผลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 เพื่อพัฒนารูปแบบเครื่องประดับถมเงินนครให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายใหม่ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล

คัดเลือกชุมชนที่เหมาะสมในการทำวิจัย คือ ชุมชนกลุ่มนครหัตถกรรม ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพราะสมาชิกในกลุ่มทำเครื่องถมเป็นอาชีพหลัก มีความรู้ความสามารถ เป็นทั้งผู้ผลิตและผู้ประกอบการเครื่องถม มีความต้องการที่จะพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายเหมาะสมกับการใช้งานในปัจจุบัน และพร้อมที่จะเข้าร่วมพัฒนารูปแบบ แบบมีส่วนร่วม

ร่วมในทุกขั้นตอน คณะผู้วิจัยได้ติดต่อประสานงานกับบุคคลสำคัญในชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการทำเครื่องม
นักออกแบบ ตัวแทนสมาชิกกลุ่มนครหัตถกรรม ได้ผู้ที่สนใจเข้าร่วมการพัฒนาแบบเครื่องประดับถมเงินนคร จำนวน 20 คน

ผลการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาทราบถึงสภาพ ข้อจำกัด และความเป็นไปได้ในการพัฒนาแบบ คือ 1) ด้านเงินทุน
มีเงินทุนไม่พอที่จะผลิตชิ้นงานใหม่ๆ เพราะต้องใช้ต้นทุนในการซื้อเงินซึ่งเป็นวัตถุดิบหลัก 2) ด้านบุคลากร มีช่างที่มีความเชี่ยวชาญ
ลดน้อยลง ทำงานล่าช้าเพราะยังคงผลิตชิ้นงานในกระบวนการแบบดั้งเดิม ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ 3) ด้าน
กลุ่มเป้าหมาย ลูกค้าทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติยังไม่รู้จักคุณค่าของงานเครื่องถมเงินนครดีพอ ชิ้นงานมีราคาสูงทำให้กลุ่มเป้าหมายใหม่
ไม่กล้าตัดสินใจซื้อ 4) ด้านกลุ่มชุมชนเพื่อการประกอบอาชีพ สมาชิกกลุ่มทำเครื่องถมเป็นอาชีพหลัก มีความชำนาญ และร่วมกัน
จัดตั้งกลุ่มด้วยเงินทุนส่วนตัว ได้รับการคัดสรรระดับ 5 ดาว ปัจจุบันมีเงินหมุนเวียนในกลุ่มเพิ่มมากขึ้น 5) ด้านการเชื่อมโยงสื
สานภูมิปัญญา สามารถถ่ายทอดความรู้และสาธิตการทำเครื่องถมอย่างต่อเนื่อง ให้กับเยาวชนในท้องถิ่นหรือผู้ที่สนใจได้ใช้เวลาว่าง
ให้เกิดประโยชน์ 6) ด้านการพัฒนาแบบ สมาชิกในกลุ่มมีความพร้อมในการรับความรู้ใหม่ในเรื่องการพัฒนาแบบเครื่องประดับ
ถมเงินนคร

ภาพที่ 2 รูปแบบเครื่องประดับถมเงินแบบดั้งเดิม

ผลการศึกษาแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์

จากปัญหาด้านทุนในการผลิตที่ค่อนข้างสูง ต้องใช้ความเชี่ยวชาญและความประณีตในการผลิตชิ้นงาน ทำให้ใช้ระยะเวลา
ในการผลิตนาน ผลิตภัณฑ์มีลูกค้าเฉพาะกลุ่ม จึงสรุปผลแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้ดังนี้ 1) ผลิตภัณฑ์ในรูปแบบใหม่ยังคงคุณค่า
ของภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) มีกรรมวิธีการผลิตที่ง่ายในเชิงช่าง 3) มีความสวยงามและความน่าสนใจในรูปแบบที่แปลกใหม่ 4) ขนาด
เหมาะสมกับการใช้งาน 5) ราคาที่ซื้อได้โดยการตัดสินใจเพียงเล็กน้อย

ผลการวางแผนดำเนินการเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์

1. กำหนดวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาแบบเครื่องประดับถมเงินนครให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายใหม่ และเพื่อนำ
รูปแบบเครื่องประดับถมเงินนครที่พัฒนา จัดจำหน่ายในเชิงพาณิชย์

2. กิจกรรมและขั้นตอน

กิจกรรมที่ 1 ร่วมกันคิดรูปแบบของเครื่องประดับที่แปลกใหม่ ครั้งที่ 1 และได้ทดลองสร้างต้นแบบเบื้องต้น แล้วร่วมกัน
อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และรับฟังข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ นำไปสอบถามความพึงพอใจจากกลุ่มเป้าหมายที่กำหนด
จากนั้นจึงปรับปรุงผลงานตามข้อเสนอแนะ

กิจกรรมที่ 2 ร่วมกันคิดรูปแบบของเครื่องประดับที่แปลกใหม่ ครั้งที่ 2 และได้ทดลองสร้างต้นแบบเบื้องต้นแล้วร่วมกัน
อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และรับฟังข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ นำไปสอบถามความพึงพอใจ ทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมาย
จากนั้นจึงปรับปรุงผลงานตามข้อเสนอแนะ นำผลงานต้นแบบที่ได้ไปปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ มาร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
เพื่อให้ได้ข้อสรุปในการผลิตขึ้นเพื่อการจำหน่ายต่อไป

3. ผลประโยชน์ที่จะได้รับ

ชุมชนผู้ผลิตมีความรู้ความสามารถในการสร้างสรรค์เครื่องประดับถมเงินนคร ให้มีความแปลกใหม่ เกิดการทำงานเป็นทีม เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วม และได้ต้นแบบผลิตภัณฑ์ที่จะนำไปพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เพื่อเป็นอีกทางเลือกให้กับผู้บริโภค สุดท้ายสามารถจัดจำหน่ายในเชิงพาณิชย์ได้

ภาพที่ 3 การวางแผนดำเนินการเพื่อพัฒนาเครื่องประดับถมเงินนคร จังหวัดนครศรีธรรมราช
ผลปฏิบัติตามแผนการพัฒนาผลิตภัณฑ์

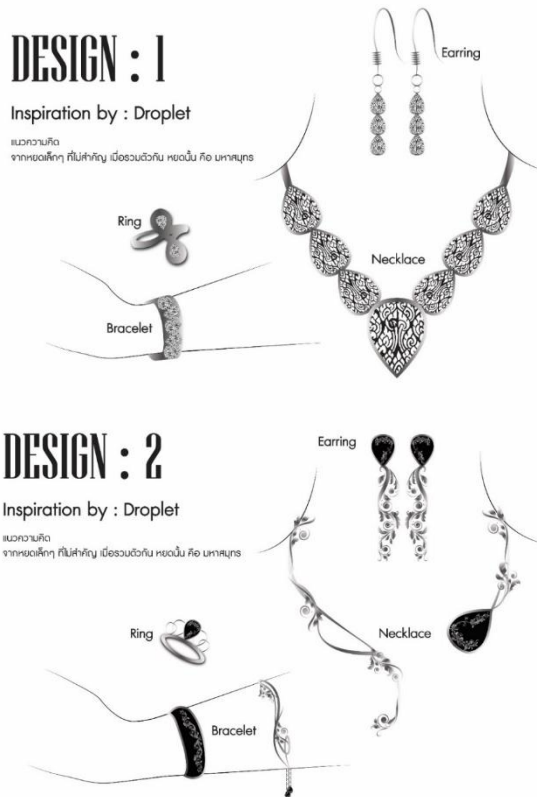
กิจกรรมที่ 1 สรุปแนวทางในการออกแบบเป็นผลิตภัณฑ์ที่แปลกใหม่ แสดงคุณค่าและอัตลักษณ์จากภูมิปัญญาดั้งเดิมของเครื่องประดับถมเงินนคร มีทั้งความสวยงามร่วมสมัย สามารถจำหน่ายได้ กระบวนการผลิต มีการนำเทคนิคหล่อเหรียญมาใช้ในการขึ้นรูปพรรณเบื้องต้น ส่วนลวดลายยังคงใช้ภูมิปัญญาการลงถมแบบดั้งเดิม ในการดำเนินการพัฒนารูปแบบครั้งที่ 1 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมต้องการทำความรู้จัก เรียนรู้ซึ่งกันและกัน รูปแบบของการพัฒนาเปลี่ยนแปลงที่ไม่ก้าวกระโดดมากนัก เพื่อให้ง่ายต่อการพัฒนาร่วมกันในครั้งแรก มีการแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการออกแบบจากคณะผู้วิจัย และการถ่ายทอดความรู้ด้านภูมิปัญญาการทำเครื่องประดับถมเงินนครจากสมาชิกกลุ่มนครหัตถกรรม จากนั้นผู้เข้าร่วมกิจกรรมช่วยกันระดมความคิดเพื่อให้ได้รูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่แปลกใหม่

ภาพที่ 4 แนวทางในการพัฒนารูปแบบเครื่องประดับถมเงินนคร กิจกรรมครั้งที่ 1

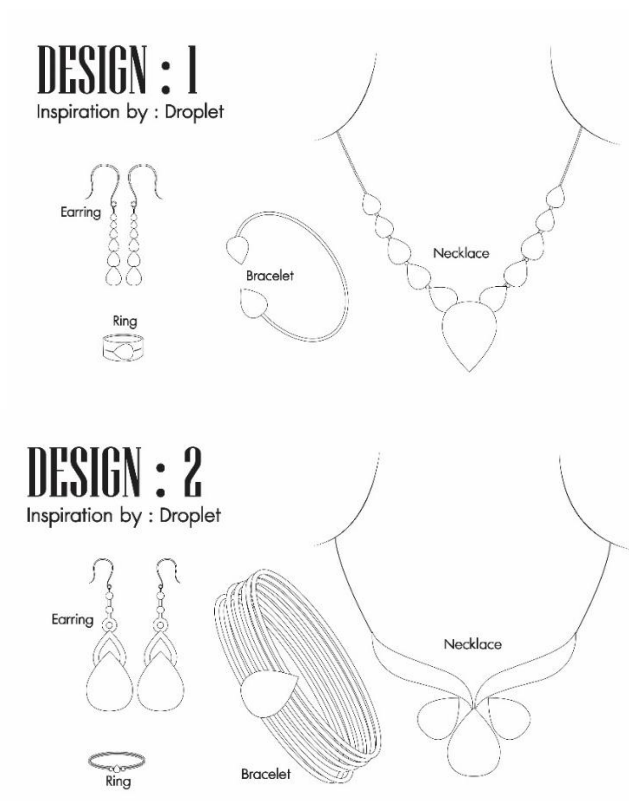
แรงบันดาลใจและแนวคิดในการออกแบบ ประกอบด้วย Droplet คือ หยดเล็กๆ ที่ไม่สำคัญ เมื่อรวมกันหยดนั้นคือ มหาสมุทร และ นครสองธรรม คือ ธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรม ของ นครศรีธรรมราช นำมาออกแบบเป็นชุดเครื่องประดับ

ประกอบด้วย สร้อยคอและจี้, แหวน, กำไลหรือสร้อยข้อมือ และต่างหู สอบถามความต้องการจากกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้หญิงวัยทำงาน จำนวน 50 คน พบว่ามีความพึงพอใจกับแนวคิด Droplet จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 60 แนวคิดนครสองธรรม 20 คน คิดเป็นร้อยละ 40 มีการเสนอแนะที่น่าสนใจคือ ส่วนใหญ่กลุ่มเป้าหมายไม่ได้ยึดติดกับรูปแบบที่จะพัฒนา ขอให้รูปแบบที่แปลกใหม่ให้กับผู้บริโภค และมีราคาที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย มีการใช้งานที่หลากหลาย นำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ ออกแบบร่างเป็น 2 รูปแบบดังนี้

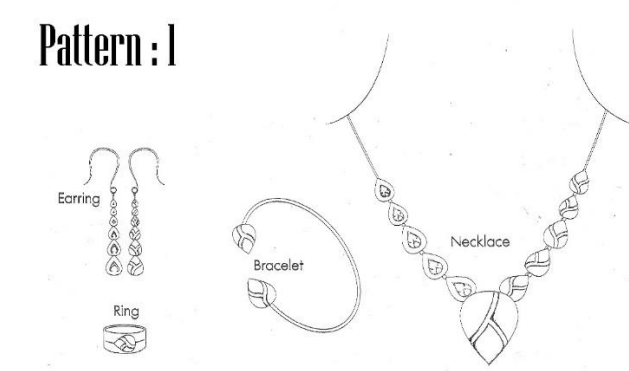
ภาพที่ 5 แบบร่าง ชุดเครื่องประดับถมเงินนคร กิจกรรมที่ 1 ครั้งที่ 1

จากภาพที่ 5 พบว่าผู้ประกอบการและผู้บริโภคมีความพึงพอใจในแบบร่าง ที่เหมาะสมกับการใช้งานที่หลากหลาย เพิ่มมูลค่าและเพิ่มกลุ่มเป้าหมายใหม่ในภาพรวม ได้แก่ Design: 1 คิดเป็นร้อยละ 70.9, Design: 2 คิดเป็นร้อยละ 29.1 จึงพัฒนา Design 1 ต่อไป โดยเน้นโครงสร้างและการจัดวางองค์ประกอบเพื่อความสวยงาม แต่ยังไม่ใส่ลวดลาย ออกเป็น 2 แนวทาง ดังภาพที่ 5

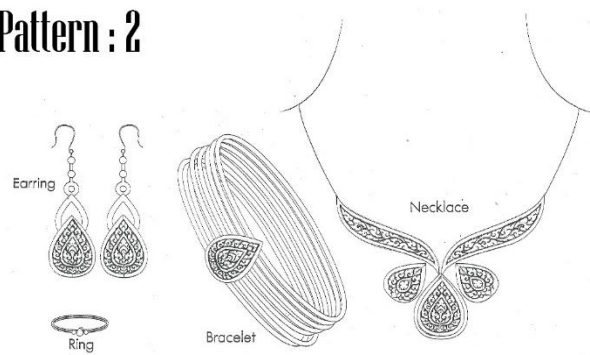

ภาพที่ 6 แบบร่าง รูปแบบเครื่องประดับถมเงินนคร กิจกรรมที่ 1 ครั้งที่ 2

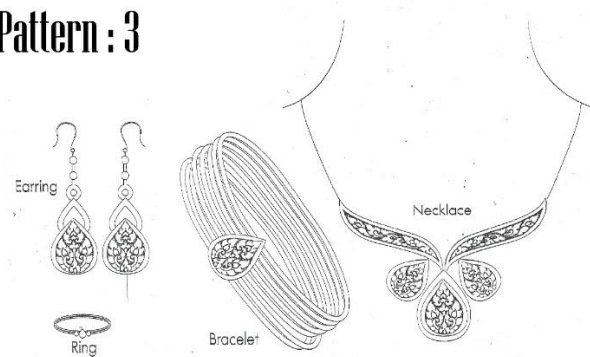
จากภาพที่ 6 พบว่าผู้ประกอบการและผู้บริโภค มีความพึงพอใจแบบร่างในภาพรวม ได้แก่ Design: 1 คิดเป็นร้อยละ 43.6, Design: 2 คิดเป็นร้อยละ 56.4 จึงทำการพัฒนารูปแบบ โดยนำโครงสร้างชุดเครื่องประดับถมเงินนคร ใส่ลงคล้ายเข้าไปทั้ง 2 โครงสร้าง เพื่อให้เห็นภาพที่เป็นมิติความงามมากขึ้น สรุปลงเป็น 4 รูปแบบ ดังภาพที่ 6

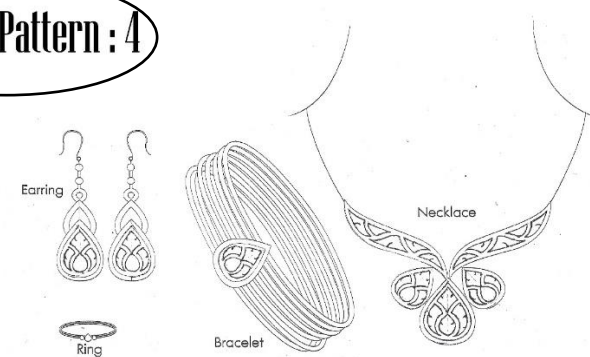
Pattern : 2

Pattern : 3

Pattern : 4

ภาพที่ 7 แบบร่าง รูปแบบเครื่องประดับถมเงินนคร กิจกรรมที่ 1 ครั้งที่ 3

จากภาพที่ 7 พบว่าผู้ประกอบการและผู้บริโภคความพึงพอใจในแบบร่าง ที่เหมาะสมกับการใช้งานหลากหลาย เพิ่มมูลค่า และเพิ่มกลุ่มเป้าหมายใหม่ในภาพรวม ได้แก่ Design: 4 คิดเป็นร้อยละ 49 จากแบบร่างดังกล่าว ชุมชนผู้ผลิตได้นำไปจัดทำต้นแบบ ของผลิตภัณฑ์เครื่องประดับ ซึ่งเป็นผลผลิตของกิจกรรมครั้งที่ 1 ดังภาพที่ 8

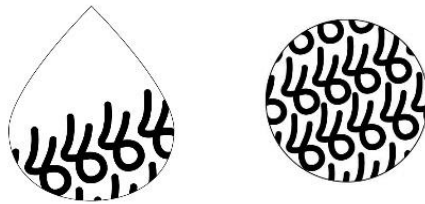
ภาพที่ 8 ผลงานต้นแบบเครื่องประดับถมเงินนคร จากการดำเนินกิจกรรมที่ 1

จากการนำเทคนิค AIC ในขั้นตอนการสร้างการพัฒนา (Influence) มาใช้ในการกำหนดกิจกรรมปฏิบัติ ที่นำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนารูปแบบเครื่องประดับถมเงินนคร ร่วมกันคิดรูปแบบของผลิตภัณฑ์แปลกใหม่ครั้งที่ 1 ด้วยกระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และได้ทดลองสร้างต้นแบบ ร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และรับฟังข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ คณะผู้วิจัยได้นำต้นแบบไปสอบถามความพึงพอใจจากกลุ่มเป้าหมายที่กำหนด จากนั้นจึงปรับปรุงผลงานตามข้อเสนอแนะในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนารูปแบบเครื่องประดับถมเงินนคร ในกิจกรรมที่ 2 ต่อไป

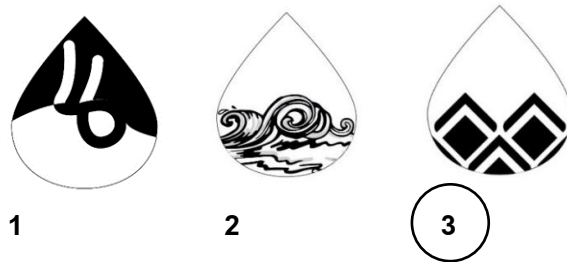

ภาพที่ 9 บรรยากาศการประเมินผลงาน ณ ตลาดหน้าพระธาตุ จ.นครศรีธรรมราช

กิจกรรมที่ 2 สรุปแนวทางในการออกแบบกิจกรรมที่ 2 เมื่อได้ต้นแบบที่เป็นประโยชน์และเป็นแนวทางให้กับผู้ประกอบการได้ผลิตซ้ำและจัดจำหน่ายแล้ว ผู้ประกอบการเกิดแรงบันดาลใจ ต้องการพัฒนาต่อยอดผลการวิจัย ให้มีความหลากหลายเพิ่มขึ้นด้วยกระบวนการที่ได้เรียนรู้ร่วมกันกับทีมคณะผู้วิจัยและนักออกแบบ สรุปแนวความคิดที่เกิดจากการสื่อความหมายเอกลักษณ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช แรงบันดาลใจจากความเป็นเมืองท่องเที่ยวที่โดดเด่นของคำว่า “นครสองธรรม” คือธรรมชาติด้านศิลปวัฒนธรรม ออกแบบเป็นชุดเครื่องประดับ ประกอบด้วย สร้อยคอและจี้, แหวน, กำไลหรือสร้อยข้อมือ และต่างหู เป็นรูปทรงหยดน้ำ และรูปทรงวงกลม สอบถามความต้องการจากกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้หญิงวัยทำงาน จำนวน 50 คน พบว่ามีความพึงพอใจกับแนวคิดในการพัฒนา ให้มีความเหมาะสมกับการใช้งานที่หลากหลาย เพิ่มมูลค่าและกลุ่มเป้าหมายใหม่ แนวคิดรูปทรงหยดน้ำ จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 60 แนวคิดรูปทรงวงกลม 20 คน คิดเป็นร้อยละ 40 นำไปสู่การออกแบบเครื่องประดับถมเงินนครเพื่อนำไปใช้ในการหล่อแบบต่อไป

ภาพที่ 10 แนวคิด รูปทรงหยดน้ำ และรูปทรงวงกลม

ภาพที่ 11 แบบร่างลวดลายบนรูปทรงหยดน้ำ (Sketch Design) กิจกรรมที่ 2

จากภาพที่ 11 พบว่าผู้ประกอบการและผู้บริโภค พึงพอใจในแบบร่างที่มีความเหมาะสมกับการใช้งานที่หลากหลาย เพิ่มมูลค่าและเพิ่มกลุ่มเป้าหมายใหม่ในภาพรวม ได้แก่ Design: 3 คิดเป็นร้อยละ 56.4 นำไปสู่การจัดทำต้นแบบโดยการหล่อเหวี่ยง

ภาพที่ 12 ขนาดและผลงานต้นแบบในการหล่อเหวี่ยง กิจกรรมที่ 2

ผลจากการวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหา การดำเนินงานทดลองทำต้นแบบด้วยการหล่อเหรียญ และนำชิ้นงานมาประกอบ ได้กำหนดรูปแบบออกเป็น 2 แนวทาง คือ 1) ประกอบชิ้นงานด้วยเนื้อเงิน 2) ประกอบชิ้นงานด้วยวัสดุอื่น ซึ่งในการทดลองทำต้นแบบในครั้งนี้ เลือกใช้สายหนัง

ภาพที่ 13 ผลงานต้นแบบเครื่องประดับถมเงินนคร จากการดำเนินกิจกรรมที่ 2

ขั้นตอนที่ 2 ผลการนำรูปแบบเครื่องประดับถมเงินนครที่พัฒนาจัดทำจำหน่ายในเชิงพาณิชย์การติดตามผล และประเมินผล
ผลงานต้นแบบได้นำไปผลิตซ้ำ นำไปจัดแสดงผลงานและทดสอบตลาดในงาน Craft's Bangkok ณ ไบเทค บางนา กรุงเทพมหานคร จัดโดยศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ (องค์การมหาชน) มีผลการตอบรับจากผู้บริโภค สามารถจำหน่ายได้เพิ่มผลกำไรให้แก่กลุ่มผู้ประกอบการ ร้อยละ 50 คิดเป็นมูลค่ายอดขายรอบทดสอบตลาดประมาณ 52,000 บาท (20 ชิ้น) เพิ่มผลกำไรให้แก่ชุมชนผู้ผลิตได้เป็นจำนวนเงิน 25,000 บาท จากนั้นผู้ประกอบการได้นำไปผลิตซ้ำเพิ่มเติมและนำไปจำหน่ายในงานแฟร์ต่างๆ เช่น งาน OTOP Midyear งานศิลปาชีพประเทศไทย OTOP ก้าวไกลด้วยพระบารมี ณ อิมแพคเมืองทองธานี เป็นต้น การผลิตซ้ำและนำไปจัดทำจำหน่ายดำเนินไปอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน และชุมชนผู้ผลิตได้พัฒนาผลิตภัณฑ์โดยนำแนวทางที่ได้จากงานวิจัยไปประยุกต์ใช้ได้เป็นอย่างดี สร้างระดับความพึงพอใจในผลงานมีค่าเฉลี่ยรวม 4.57 อยู่ในระดับ มากที่สุด ระดับความพึงพอใจในผลงานมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเฉลี่ยรวม 0.548

สรุปผลที่ได้จากงานวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นก่อนทำการวิจัย เพื่อคัดเลือกชุมชนที่ต้องการพัฒนารูปแบบ สรุปเลือกชุมชนกลุ่มนครหัตถกรรม ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพราะยังมีรูปแบบที่ไม่หลากหลาย และสมาชิกในชุมชนมีความต้องการจะพัฒนาให้เกิดความร่วมมือกัน โดยใช้วิธีการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
2. สัมพันธภาพกับชุมชนผู้ผลิต เพื่อให้ชุมชนยอมรับและไว้วางใจ สร้างสัมพันธภาพกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ได้รับการตอบรับที่ดีจากชุมชนผู้ผลิต เพราะการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนั้น ชุมชนควรจะเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในทุกกระบวนการพัฒนา ทั้งการตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินงานกิจกรรม
3. ผลของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนาในการสร้างรูปแบบผลิตภัณฑ์ ได้ผลประโยชน์ในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการได้พัฒนาอาชีพของคนในชุมชน การถ่ายทอดความรู้สู่เยาวชน ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ล้วนนำไปสู่ความเข้มแข็งและความยั่งยืนของชุมชน
4. ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่ชุมชน ทำให้ได้รับความรู้เพิ่มมากขึ้น ชุมชนเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาด้วย ได้ร่วมกันคิด ร่วมกันวางแผน ร่วมกันตัดสินใจและร่วมกันปฏิบัติงาน รู้สึกภาคภูมิใจและเป็นเจ้าของผลงานที่ได้ร่วมกันทำ ชุมชนเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วม ได้แกนนำในการพัฒนา โดยคนในชุมชนเพื่อชุมชน
5. ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่นักพัฒนา นักออกแบบ ทำให้เข้าใจบริบทของชุมชนมากขึ้น และมีข้อมูลเพิ่มเติมในการนำไปปรับใช้สำหรับการพัฒนาชุมชนในด้านอื่นๆ ต่อไป
6. ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่คณะผู้วิจัย ทำให้ได้ประสบการณ์ในการทำวิจัยกับชุมชนแบบมีส่วนร่วม ได้เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ด้านการออกแบบให้กับชุมชน และได้เรียนรู้การบูรณาการตนเองให้เข้ากับวิถีชีวิตในชุมชน

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบเครื่องประดับถมเงินนครให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายใหม่ และเพื่อารูปแบบเครื่องประดับถมเงินนครที่พัฒนา จัดจำหน่ายในเชิงพาณิชย์นั้น เกิดผลประโยชน์ต่อชุมชนโดยอภิปรายผลเป็นลำดับตามกระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้นก่อนทำวิจัย โดยการลงพื้นที่ชุมชนเพื่อสำรวจงานเครื่องประดับถมเงินนครในจังหวัดนครศรีธรรมราช คัดเลือกชุมชนที่ต้องการพัฒนารูปแบบ โดยเลือกกลุ่มนครหัตถกรรม มีความต้องการที่จะพัฒนาเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว เกิดความร่วมมือร่วมใจกันระหว่างคณะผู้วิจัยและชุมชน มีส่วนร่วมและเรียนรู้อย่างจริงจัง สำรวจประเด็นที่เกี่ยวข้องกับชุมชนเกี่ยวข้องกับผู้เข้าร่วมผ่านการทำงานร่วมกัน ปรับความแตกต่างของอำนาจที่มีอยู่ในการวิจัยเชิงวิชาการให้เท่าเทียมกัน ความต้องการในการแก้ปัญหาที่แท้จริงของผู้ที่อยู่กับปัญหา เกิดจากการร่วมมือกันระหว่างผู้ที่อยู่กับปัญหากับนักพัฒนา และนักวิชาการจากภายนอกชุมชนให้เกิดความยั่งยืน (Calder & Foletta, 2018) และสอดคล้องกับแนวคิดของวรรณดี สุทธิธารกร (2560) ที่กล่าวว่าผู้เกี่ยวข้องเข้าร่วมในการวิจัยจะได้รับความเข้าใจและความเชื่อมั่นในความสำเร็จของการมีส่วนร่วมและกระบวนการทางสำนึกในการสร้างผลลัพธ์ที่สร้างประโยชน์ให้กับชุมชน และ อติศร นันคำรณ (2565) ที่พบว่า การฟื้นฟูศักยภาพของคนและชุมชนต้องมีเป้าหมายอยู่ที่ความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง
2. การสร้างสัมพันธภาพกับชุมชน เพื่อให้ชุมชนยอมรับและไว้วางใจ โดยการเข้าสู่ชุมชนเป็นระยะและสม่ำเสมอ ทำให้คณะผู้วิจัยได้รับการตอบรับที่ดีจากชุมชน เครื่องมือที่สำคัญในขั้นตอนนี้คือต้องศึกษาแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยเฉพาะบทบาทหน้าที่ในการดำเนินการวิจัย เพื่อนำมาปรับใช้ในการเข้าไปอยู่ร่วมในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุหงา ชัยสุวรรณ และคณะ พบว่าการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการกระตุ้นให้ชุมชนมีการกระทำต่อปัญหาเหล่านั้น เพื่อทำให้ชุมชนได้มีโอกาสเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและเข้มแข็ง (บุหงา ชัยสุวรรณ และคณะ, 2565) และ งานวิจัยของพอททัย ชุ่นสั้น ที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างและประชากร ใช้เทคนิคการสนทนากลุ่มจากกลุ่มประชากรสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตำบลภูเขาทอง อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส เพื่อค้นหาแนวคิดในการออกแบบลวดลายผ้ามัดย้อมและผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่เป็นอัตลักษณ์ของกลุ่ม (พอททัย ชุ่นสั้น, 2564)

3. การเตรียมคนในการดำเนินงาน ค้นหากลุ่มเป้าหมาย พบว่า ความร่วมมือร่วมใจตั้งแต่เริ่มต้นส่งผลให้เกิดการยอมรับและไว้วางใจกันระหว่างคณะผู้วิจัย ชุมชน และนักพัฒนา การติดต่อประสานงาน ร่วมแรงร่วมใจ ร่วมพลัง ร่วมกันปฏิบัติ สามารถทำงานต่างๆ สำเร็จได้ เกิดความเข้มแข็งของชุมชน (อุไรวรรณ ทองแกมแก้ว, 2552) เป็นเพราะสมาชิกทุกคนต่างตระหนักถึงสภาพปัญหาร่วมกันและมีความหวังร่วมกันว่าเมื่อการวิจัยสิ้นสุดลง สิ่งที่ชุมชนจะได้รับคือ ความรู้เพิ่มมากขึ้น ได้มีการร่วมกันคิดร่วมกันทำ มีการเผยแพร่ความรู้สู่เยาวชนในท้องถิ่น แนวคิดนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของอรยา แจ่มใจ ที่พบว่า การสืบทอดภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษและการพัฒนาปรับเปลี่ยนโดยความคิดสร้างสรรค์ของชุมชน จะสามารถเพิ่มช่องทางในการเข้าถึงผลิตภัณฑ์ และมีรายได้เพิ่มมากขึ้น (อรยา แจ่มใจ และคณะ, 2564) และภูมิปัญญายังคงถูกจัดการผ่านกระบวนการที่หลากหลายทั้งการอนุรักษ์ พื้นฟู ประยุกต์พัฒนาต่อยอด และสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ สิ่งเหล่านี้มีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ ของชุมชนตลอดมา (ณิธิ เสริฐผล, 2563)

4. การพัฒนารูปแบบเครื่องประดับถมเงินนครให้มีความเหมาะสมกับการใช้งานที่หลากหลาย เพิ่มมูลค่าและกลุ่มเป้าหมายใหม่ สร้างแรงบันดาลใจให้กับคนรุ่นใหม่เกิดความสนใจอยากเรียนรู้ สืบสานและต่อยอดภูมิปัญญา คณะผู้วิจัยได้ผสมผสานแนวคิดทฤษฎีมาใช้ กล่าวคือ การนำแนวคิดการวิจัยปฏิบัติการของเคริธ เลวิน ที่มีลักษณะเป็นบันไดเวียนต่อเนื่องกันเป็นขั้นๆ แต่ละขั้นมี 4 ช่วง ได้แก่ การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนกลับ นำมาประยุกต์ใช้กับกระบวนการทำงานมี 5 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหา 2) การศึกษาแนวทางในการแก้ไขปัญหา 3) การวางแผนดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหา 4) การปฏิบัติตามแผน 5) การติดตามและประเมินผล (ธีระวุฒิ เอกะกุล, 2551) นำเทคนิค AIC มาปรับใช้ในการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมด้วยการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนมีการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์และข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบเครื่องประดับถมเงินนคร จังหวัดนครศรีธรรมราช

5. การดำเนินการวิจัยใช้วิธีการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่าผลการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ มีปัญหาในการลดต้นทุนเพิ่มผลกำไร และต้องการรูปแบบที่หลากหลาย เหมาะแก่การใช้งานที่เหมาะสมกับยุคสมัยและกลุ่มเป้าหมาย สอดคล้องกับคุณประโยชน์ของการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ลดต้นทุน เพิ่มผลกำไร ออกแบบให้ผลิตง่าย ลดขั้นตอน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ ด้วยการบริการ คุณภาพ ภาพลักษณ์ และราคา (Weinstein, 2020) การเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์นั้น จะแสดงออกมาในรูปแบบการใช้ประโยชน์ และสร้างความแตกต่างจากสิ่งที่มีอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยการพัฒนารูปลักษณ์วัสดุเพื่องานเครื่องประดับสานต่อความพอเพียง ของ อรอุมา วิชัยกุล และ สุภาวดี ศิรินคราภรณ์ ที่พัฒนาศักยภาพวัสดุจากธรรมชาติจากโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ซึ่งเป็นวัสดุที่มีความสำคัญในเชิงพื้นที่ในภาคตะวันตกของประเทศไทย เกิดผลลัพธ์เป็นเครื่องประดับร่วมสมัย สื่อสารให้เห็นคุณค่าในแง่มุมของการสร้างสรรค์แห่งความยั่งยืน (อรอุมา วิชัยกุล และ สุภาวดี ศิรินคราภรณ์, 2564:25) และ งานวิจัยของวรชัย รวบรวมเลิศ พัฒนารูปแบบเครื่องประดับสร้างสรรค์จากเศษพลอย เพื่อเพิ่มมูลค่าและส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากความแปลกใหม่ ทันสมัย ผลการวิจัยพบว่าสินค้าเครื่องประดับที่พัฒนาด้วยความคิดเชิงสร้างสรรค์สามารถเพิ่มมูลค่ามากกว่า 100 เปอร์เซ็นต์ ขึ้นไป (วรชัย รวบรวมเลิศ และคณะ, 2562) สอดคล้องกับงานวิจัยการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทของที่ระลึกด้วยศิลปะทวารวดี ของ นิชกานต์ ไชยจักร และ อติเทพ แจ้ดนาลาว ที่มีความน่าสนใจ และมีแนวโน้มในการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน ผลงานมีความร่วมสมัย รูปทรงโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ มีความแตกต่าง แปลกใหม่ สามารถสร้างมูลค่าให้กับชุมชนได้ (นิชกานต์ ไชยจักร และอติเทพ แจ้ดนาลาว, 2565: 15) จากการร่วมมือร่วมใจ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างนักวิจัย นักพัฒนา ชุมชน และผู้เชี่ยวชาญ ทำให้การพัฒนารูปแบบสามารถพัฒนาจนได้รูปแบบที่หลากหลาย จากการสังเกตพบว่า บางครั้งผู้เข้าร่วมดำเนินการ พัฒนาอาศัยความชอบส่วนตัวในการสร้างสรรค์ผลงานทดลองผลิตผลงานด้วยตนเอง และนำไปจำหน่ายได้ เกิดความภาคภูมิใจ ความมั่นใจ ในผลงานที่สำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของเจษฎา ทองสุข ที่ออกแบบสร้างสรรค์ผลงานเครื่องปั้นดินเผา ผ่านแนวความคิดลวดลายลูกไม้ ทำให้ได้ผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ มีการอบรมเชิงปฏิบัติการ ทำให้ผู้ประกอบการมีทักษะการสร้างสรรค์ได้ด้วยตนเอง (เจษฎา ทองสุข, 2563: 122)

6. การทดลองนำรูปแบบที่พัฒนาจัดจำหน่ายในเชิงพาณิชย์ เครื่องประดับที่ได้รับการพัฒนา ชุมชนสามารถนำไปจำหน่ายให้กับผู้ที่สนใจ ตลอดจนสามารถถ่ายทอดความรู้ในการสร้างสรรค์ผลงานให้กับเยาวชนในท้องถิ่นและผู้ที่ยสนใจ เพราะงานที่ทดลองเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ต้องอนุรักษ์ บำรุงรักษา และสืบสานต่อเยาวชนรุ่นหลัง (Triyanto et al, 2019: 153) และผลการวิจัยเป็นประโยชน์ให้กับชุมชนได้นำไปปรับใช้กับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในอนาคต

6. กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งจากโครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบเครื่องประดับถมเงินนคร จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อการอนุรักษ์เผยแพร่และเพิ่มมูลค่าให้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น” ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ประจำปีงบประมาณ 2561 สัญญาเลขที่ RDG60T0083 ขอขอบคุณ การมีส่วนร่วมของทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่ทำให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี มีคุณค่าและเกิดความยั่งยืนของภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย

10. เอกสารอ้างอิง

- จุฑารัตน์ นกแก้ว และ ชินกร จิรจรรจิดกุล. (2565). ภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโตนดของชุมชนตำบลห้วยกรด อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 42(4), 29-41.
- เจษฎา ทองสุข. (2563). การออกแบบและสร้างสรรค์ผลงานเครื่องประดับเครื่องปั้นดินเผาผ่านแนวความคิด ลวดลายลูกไม้ ตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 40(1), 122-237.
- ณวิญ เสริฐผล. (2563). การดำรงอยู่ของภูมิปัญญาท้องถิ่นในสังคมโลกาภิวัตน์. *วารสารบัณฑิต สังคมคำ*, 5(2), 313-331.
- ณิกานต์ ไชยจักร และ อติเทพ แฉ่ดนาลาว. (2565). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทของที่ระลึกด้วยศิลปะทวารวดี. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 42(4), 15-28.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2554). *ภูมิปัญญาในการพัฒนาท้องถิ่นเชิงสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า
- ธีรวุฒิ เอกะกุล. (2551). *การวิจัยปฏิบัติการ*. อุบลราชธานี: บริษัท ยงสวัสดิ์อินเตอร์กรุ๊ป จำกัด.
- บุหงา ชัยสุวรรณ, อลิษา ดาโอ๊ะ, จิตติรัตน์ เจนศิริธนากร และ มินตรา วิสารทพงศ์. (2565). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และแนวทางการสื่อสารการตลาดดิจิทัลของชุมชนเพื่อการยกระดับเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน. *วารสารสุโขทัยธรรมมาธิราช*, 35(2), 63-85.
- ปานฉัตร์ อินทร์คง. (2559). *การออกแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม: แนวคิด รูปแบบ และการวิเคราะห์*. กรุงเทพฯ: อันลิมิต พรินต์ติ้ง.
- พพรพรรณ ทศนพานนท์. (2565). *การบริหารราชการแบบบูรณาการในการพัฒนาหัตถกรรมดั้งเดิมเพื่อความเข้มแข็งของชุมชน*. ดุษฎีนิพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง วิทยาลัยนวัตกรรมการสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต.
- พอหทัย ชุ่นสั้น. (2564). การออกแบบลายผ้ามัดย้อมและพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกเพื่อสร้างอัตลักษณ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตำบลภูเขาทอง อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 6(5), 284-301.
- ยงยุทธ์ ผันแปรจิตร์. (2554). *การศึกษาและพัฒนาเครื่องถมจังหวัดนครศรีธรรมราชเพื่อการออกแบบเครื่องประดับที่ทำจากโลหะผสม*. ปริญญานิพนธ์หลักสูตรศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปกรรมและการออกแบบ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วรชัย รวบรวมเลิศ และคณะ. (2562). *รายงานการวิจัย การพัฒนารูปแบบเครื่องประดับสร้างสรรค์จากเศษพลอยและพลอยเกรดต่ำ เพื่อเพิ่มมูลค่าและส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์*. คณะอัญมณี มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตจันทบุรี.
- วรรณดี สุทธิธารกร. (2560). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและกระบวนการทางสำนัก*. กรุงเทพฯ: สยามปริทัศน์.
- วันชนะ จุฑะวิภาต. (2553). *รายงานการวิจัย ศิลปหัตถกรรม เครื่องเงินเมืองนครศรีธรรมราช เครื่องเงินเมืองสุรินทร์ และเครื่องเงินเมืองเชียงใหม่*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570)*. <https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=plan13>.
- อดิสร หนันคำจกร. (2565). การสร้างชุมชนวัดวิถีด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น. *วารสารเศรษฐศาสตร์ปริทัศน์*, 2(1), 35-46.
- อรยา แจ่มใจ, พนิดา ศกุนตนา และ อิทธิพัทธ์ สุทนต์พรกุล. (2564). การศึกษาปรากฏการณ์การถ่ายทอดความคิดสร้างสรรค์ จากภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 6(6), 156-174.
- อรอุมา วิชัยกุล และสุภาวี ศิรินคราภรณ์. (2564). *การพัฒนาสัญลักษณ์วัสดุเพื่องานเครื่องประดับสานต่อความพอเพียง*. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 41(3), 25-36.

- อุไรวรรณ ทองแกมแก้ว. (2552). *การวิจัยแบบมีส่วนร่วมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง การใช้ประโยชน์จากพืชในท้องถิ่น เพื่อเป็นอาหาร เครื่องสำอาง ผงซักฟอก และกิจกรรมนันทนาการ*. คณะเทคโนโลยีและพัฒนาชุมชน, มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง.
- Calder, J., & Foletta, J. (2018). *(Participatory) action research : Principles, approaches and applications*. Nova Science.
- Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2017). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Sage publications.
- Kara, H. (2017). Identity and power in co-produced activist research. *Qualitative Research*, 17(3), 289–301.
- Speedlin, S., Haberstroh, S., Townsend, C., Prasath, P. & McVay, K. (2022). Participatory Action Research: Strategies for Implementation in Counseling Outcome Research, *Journal of Professional Counseling: Practice, Theory & Research*, 49(1), 21-33.
- Triyanto, Syakir, & Mujiyono. (2019). Arts Education Within The Mayong Pottery Artisan Families: A Local Art Conservation Strategy. *Harmonia: Journal of Arts Research and Education*, 19(2), 152-162.
- Weinstein, A. (2020). Creating Superior Customer Value in the Now Economy. *Journal of Creating Value*, 6(5), 20-33.